

ÖĞRENCİ AİLELERİNİN SOSYO-EKONOMİK DÜZEYLERİNİN İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDEKİ BAŞARILARINA ETKİSİ*

The Effect of Socio-Economic Level of Families of Students
in Their Success in the Religious Culture And Ethics Course for
Primary School

Dr. İsmail ARICI

Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Bilimdalı

e-posta: isarici@hotmail.com

Özet: Bu araştırma, öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla, Ankara ili merkez ilçelerdeki, üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyi temsilen seçilen Çankaya İlköğretim Okulu, Talia Yaşak Bakdur İlköğretim Okulu ve Hamdi Bulgurlu İlköğretim Okulu'nun 6. ve 7. sınıflarında öğrenim gören 536 öğrenciden oluşan örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiş betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya göre, öğrencilerin başarı düzeyleri ile ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü, Sosyo-ekonomik Düzey, Başarı Testi, Öğrenci Başarısı.

* Bu çalışma, araştırmacı tarafından hazırlanan, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler" adlı doktora tezinden elde edilen verilere dayanılarak hazırlanmıştır.

The Effect of Socio-Economic Level of Families of Students in Their Success in the Religious Culture And Ethics Course for Primary School

Abstract: This study is a descriptive study made in order to determine the socio-economic level of families of students in their success in the Religious Culture and Ethics Course for primary school on the exemplary group consisting of 536 students of 6th and 7th classes to be taught in Çankaya İlköğretim Okulu, Talia Yaşar Bakdur İlköğretim Okulu and Hamdi Bulgurlu İlköğretim Okulu who have been selected in a way to represent the low-middle and high socio-economic levels in Ankara central district. In accordance with the data, there is a significant difference between the success level of students and socio-economic level of their families.

Key Words: Religious Education, Religious Culture, Socio-economic Level, Achievement Test, Success of Student.

Giriş

İlköğretim bireyin eğitiminde çok önemli bir dönemi oluşturmaktadır. Birey bu dönemde; planlı, programlı, amaçlı, güdümlü, destekli ve zorunlu bir öğretim sürecine girmekte, sürekli olarak yeni bilgi, beceri ve davranışlar kazanmaktadır. Genel eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan ilköğretim, Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarının gerçekleştirilmesinde de önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunan derslerden birisi de, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'dir. Hem Milli Eğitim'in genel amaçlarına katkısı beklenen, hem de kendi özel amaçlarını etkin bir şekilde gerçekleştirmesi öngörülen bu dersin istenilen düzeyde olup olmadığının göstergelerinden birisi de, öğrenci başarı düzeyidir. Bu yüzden, öğrenci başarı düzeyinin, buna etki eden faktörlerin bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Öğrencinin ders başarısı üzerinde etkili olan pek çok faktörden söz edilebilir. Örneğin; başarı güdüsü, kaygı, ailenin nitelikleri, sosyo-ekonomik özellikler, okul ve eğitim koşullarının yeterli- yetersiz oluşu, genel çevre özellikleri, beslenme ve sağlık koşulları, televizyon seyretme alışkanlıkları, temel demografik özellikler, içinde yer aldığı akran grubunun değer ve normları, eğitim programlarının niteliği, okul yöneticilerinin ve eğitim uzmanlarının yeterlilikleri, sınıf düzeyi, dersin türü ve niteliği, eğitim araçlarının niceliği-niteliği v.b. Bu ve benzeri faktörlerin, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeylerini de etkilediği ileri sürülebilir. Ancak bu faktörlerin hepsini bir araştırmayla

ortaya koymak zordur. Bunun için çalışmamızda, öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin başarılarına etkisini inceleme alanımıza aldık.

1. Problem

Ana-babanın ekonomik ve kültürel düzeyi; çocuğun yeteneğini, ilgilerini, ve eğitime karşı tutumunu, dolayısıyla okuldaki başarısını ve uyumunu etkileyen önemli bir etken olarak kabul edilmektedir.¹ Hatta öğrencilerin okul başarılarının, mensup oldukları sosyal tabakaları aynen yansıttığı ileri sürülmektedir.²

Gerçekten de, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrenciler, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere göre, kendilerine daha fazla güvenmekte, öz saygıları daha fazla gelişmekte ve üst düzey yeteneğe sahip öğrenci gruplarında bulunma şansları daha fazla olmaktadır.³ Bu durumda, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere göre akademik başarı bakımından daha iyi durumda olmaları beklenmektedir. Orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin okulda başarılı olma şansları, alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilerden daha fazladır.⁴

Ailedeki toplumsal, ekonomik, kültürel ve eğitsel düzey düşüklüğü, çocukların dil gelişiminde aksaklıklara neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak çocuklar, dinlediklerini, okuduklarını anlamada güçlük çekmektedirler.⁵ Alt tabaka çocukları, özellikle dil yapıları ve buna bağlı vaziyet alışları bakımından okul içi başarılarında orta ve üst tabaka çocuklarından daha geride kalırlar.⁶

¹ Öğrenci Tanıma Teknikleri, <http://www.golhisar.com/aydinbilgin/tanima.htm>, 01 Ocak 2007 Pazartesi.; Sosyo-ekonomik düzeyin okul başarısına etkileri ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırmalar için bkz., Şakir Berber, *Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1990, s. 26-38.; Leyla Coşkun, *Yatılı, Taşınabilir ve Normal Eğitim Yapılan İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akademik Başarı, Okula İlişkin Tutum, Algılanan Sosyal Destek ve Davranış-Uyum Sorunları Arasındaki İlişkiler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2004, s. 15.

² Mustafa Ergün, *Eğitim Sosyolojisi*, www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm, s. 53.

³ Cohen, L, Manion, L. ve Morrison, K., *A Guide to Teaching Practice*, Fourth Edition, Routledge, London and New York, 1998, 302., Aktaran: Şemsettin Dursun, "Öğrencilerin Matematikte Başarısını Etkileyen Faktörler: Matematik Öğretmenlerinin Görüşleri Bakımından", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 2, 2004, 217-230, s. 225.

⁴ Berber, a.g.e., s. 14.

⁵ Recep Özer, *Öğrenci Başarısı*, Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları Yayın No: 7, Rize, 1999, s. 16. Bu konuda yapılmış bir araştırma için bkz., Gürbüz Ocak, "Kültürel Düzeyi Farklı Ailelerden Gelen İlköğretim Okulları Birinci Devre Öğrencilerinin Okuma-Anlama Düzeylerine Yönelik Bir Araştırma", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 2, 1999, ss. 29-43.

⁶ Ergün, a.g.e., s. 23.

Üst sosyokültürel tabakaya mensup aileler çocuklarının okul aktiviteleri ile yakından ilgilenirler. Çocuklarıyla okulda öğrenmenin önemini tartışır ve okul başarılarından dolayı onları ödüllendirirler. Alt sosyokültürel tabakaya mensup aileler ise üst sosyokültürel tabakaya mensup ailelerle karşılaştırıldığında daha az eğitim aldıkları görülür. Burada öğrenciyi yönlendirme ve motive etme eksikliklerinin olduklarını belirtmek gerekir. Ayrıca alt sosyokültürel tabakaya mensup ailelerde konuşma dilinin yeterince kullanılmaması da iletişimi etkilediğinden öğrencinin başarılı olmasını engelleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷

İlgili açıklamalar çerçevesinde araştırmanın temel problem cümlesi;

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeyleri, sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır? sorusudur.

2. Denence

Araştırmada sınanan denence şudur:

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeyleri, sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

3. Temel Kavramlar

3. 1. Başarı Testi: Kişinin eğitim süreci içinde ya da daha geniş anlamda çevre koşulları altında ne kadar öğrendiğini ölçen test.⁸

3. 2. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Düzeyi: Öğrencilerin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için geliştirilen başarı testinde gösterecekleri performans.

3. 3. Sosyo-ekonomik Düzey: Bireyleri, aileleri ya da haneleri; meslek, gelir ve eğitim gibi göstergelere dayanarak sınıflandırmayı amaçlayan bir ölçü.⁹

4. Yöntem

Araştırmanın evreni, 2004-2005 öğretim yılında Ankara merkez ilçelerinde bulunan tüm ilköğretim okullarındaki öğrencilerdir. Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşabilmek üzere ilk olarak, üst, orta ve alt sosyo-

⁷ Nilüfer S. Tiryakioğlu Özbacı, "Okul Başarısızlığı" *Yaşadıkça Eğitim*, S. 47, 1996, s. 17.

⁸ Halil Tekin, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Üçüncü Baskı, Ankara, 1982, s. 84.

⁹ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: O. Akınbay ve D. Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, 1999, s. 679-680.

ekonomik düzeye sahip öğrencilerin öğrenim gördüğü kabul edilen, Ankara İli merkez ilçelerde bulunan, üç ilköğretim okulu "Tabakalı Örneklemme"¹⁰ yöntemine göre belirlenmiştir. Daha sonra, bu üç ilköğretim okulunun 6. ve 7. sınıflarında öğrenim gören toplam 536 öğrenci, "Basit Tesadüfi Örneklemme"¹¹ yöntemine göre, araştırmanın örneklem grubu olarak seçilmiştir. 8. sınıflar liselere giriş sınav kaygısı nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

Bu okulların üç farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil edip etmediğini tespit amacıyla okul yöneticileri, öğretmenler, veliler ve semt sakinleri ile görüşülmüştür. İncelemeler sonucunda, belirlenen Çankaya, Talia Yaşar Bakdur, Hamdi Bulgurlu İlköğretim Okulları'nda uygulama yapılmak üzere izin alınmıştır. İzin işlemlerinin ardından uygulama gerçekleştirilmiştir.

5. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırma kapsamında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yer alan hedef ve davranışlara dayalı olarak, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı durumlarını belirlemeye yönelik olarak geliştirilen 25 çoktan seçmeli sorunun yer aldığı başarı testleri ve öğrencilerin; kişisel özelliklerini tespit etmeye yönelik olarak hazırlanan soruların yer aldığı anket formu kullanılmıştır.

5. 1. Başarı Testleri

Başarı testleri, öğrencinin akademik alandaki performansını ölçmek amacıyla kullanılır.¹² Akademik alanla, genellikle, öğrencinin psikomotor ve duyuşsal davranışları dışında kalan, zihinsel davranışları, diğer bir deyişle bilgi ve becerileri kastedilmektedir.¹³ Öğrencilerin bir dersten edinmiş

¹⁰ Tabakalı örneklemme yöntemi ile ilgili bilgi için Bkz., Ali Arseven, *Alan Araştırma Yöntemi, İlkeler, Teknikler, Örnekler*, Gündüz Eğitim ve Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 2001, s. 112.; Kazım Özdamar, *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2003, s. 177.

¹¹ Basit Tesadüfi Örneklemme Yöntemi için bkz., Ayhan Ural ve İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, 2005, s. 34.

¹² Yıldız Kuzgun, "Zeka ve Yetenekler", *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*, (Ed: Yıldız Kuzgun, Deniz Deryakulu), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 77.

¹³ Ahmann, J.S., Glock, M.D., *Evaluating Pupil Growth, Principles of Tests and Measurements*, Fourth Edition, Allyn and Bacon, Inc., Boston, 1971, Aktaran: Ayşe Beyza Özcanoğlu, *Orta Öğretimde Okul Spor Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1993, s. 20.

oldukları bilgi, beceri ve davranışları da başarı testi kullanılarak ölçülebilmektedir.¹⁴

Bu doğrultuda, İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki akademik performanslarını belirlemeye yönelik olarak, 2004-2005 Öğretim Yılı İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan özel amaçlar temel alınarak, İlköğretim 6. Sınıf ve İlköğretim 7. Sınıf İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Testleri hazırlanmıştır.

5. 2. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Testlerinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Geliştirilen başarı testleri; geçerliği, güvenirliliği, çeldiricilerinin işlerliği, yeterince duyarlı ölçme yapıp yapmadığı gibi özelliklerinin belirlenmesi amacıyla, ön deneme çalışmasının ardından İteman programıyla test ve madde analizine tabi tutulmuştur.

Testteki her soruya verilen cevapların ayrı ayrı analiz edilmesine madde puanları analizi denir. Seçmeli maddelerin analizinde bunların üç yönü üzerinde durulur. Bunlardan biri maddenin güçlüğü, ikincisi ayırt ediciliği, üçüncüsü de maddenin çeldiricilerinin işlerliğidir.¹⁵

Analiz sonucunda madde güçlük düzeyleri uygun olmayan, ayırt edicilikleri düşük maddeler testlerden çıkarılmış, iyi çalışmayan çeldiricilerde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Böylece, 6. ve 7. sınıflar için hazırlanan başarı testlerinin soru sayısı 25 olarak belirlenmiştir.

¹⁴ Bülent Öztürk, *Lise Sosyal Bilimler Dersleri Öğretmenlerinin Başarı Testi Hazırlamadaki Yetersizliklerine İlişkin Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1998, s. 67

¹⁵ Başarı testleri, test hazırlama ve madde analizi için Bkz., Hasan Yılmaz, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, 7. Basım, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2004, s. 209-227.; Durmuş Ali Özçelik *Test Hazırlama Klavuzu*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 1989; Mehmet Ural, Hasan Erdoğan ve Müfide Ural, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Üçüncü Baskı, Ankara, 1993, s. 155-204.; M. Fuat Turgut, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Yedinci Baskı, Ankara, 1990, s. 116-170.; Cavide Demirci, "İlköğretimde Başarı Testi Geliştirmeye Bir Örnek", *Cumhuriyetin 75. Yılında İlköğretim, I. Ulusal Sempozyumu, 27-28 Kasım Ankara*, Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Yayınları: 1, Ankara, 1998. ss. 255-259.; Doğan Çağlar, *Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirme*, Uludağ Üniversitesi Yayınları: 8, Bursa, 1983.; İbrahim Ethem Özgüven, *Psikolojik Testler*, Beşinci Baskı, Pdrem Yayınları, Ankara, 2003, ss. 83-120, 145-159.; Turgut, *Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi*, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu, Ankara, 1969.; Vahit Bademci, *Hedefin Davranışlara Çevrilmesi Davranışlardan Seçmeli Test Maddeleri Yazılması*, Gazi Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 1999.; Nizamettin Koç, "Standart Başarı Testlerinin Bir Eğitim Sisteminde Verilen Çeşitli Kararlardaki Yeri ve Önemi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1-2, 1984, ss. 159-172.; Nuri Doğan, A. Ata Tezbaşaran, "Klasik Test Kuramı ve Örtük Özellikler Kuramının Örneklemeler Bağlamında Karşılaştırılması", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 2003, ss. 58-67, s. 58.

Tablo 1'de, 6. sınıflar için geliştirilen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Testlerinin analiz sonuçlarını gösteren Tablo verilmiş, gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 1. 6. Sınıf Başarı Testi Madde Analizi Tablosu

Madde No	Madde Güçlük İndeksi	Madde Ayırıcılık İndeksi
Madde1	.80	.25
Madde2	.48	.27
Madde3	.32	.31
Madde4	.67	.38
Madde5	.90	.48
Madde6	.78	.70
Madde7	.88	.71
Madde8	.60	.51
Madde9	.88	.73
Madde10	.76	.59
Madde11	.86	.66
Madde12	.87	.63
Madde13	.71	.55
Madde14	.70	.52
Madde15	.71	.84
Madde16	.88	.96
Madde17	.57	.58
Madde18	.80	.62
Madde19	.84	.75
Madde20	.71	.60
Madde21	.40	.31
Madde22	.77	.53
Madde23	.76	.58
Madde24	.74	.61
Madde25	.58	.26

Maddelerin Güçlük İndekslerinin Ortalaması: 0.73

Maddelerin Ayırıcılık İndekslerinin Ortalaması: 0.55

Alpha: 0.74

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen 25 maddelik Başarı Testi'ne ait analiz sonuçlarına göre, maddelerin güçlük indeksleri .32 ile .90 arasında değişmektedir. Maddelerin güçlük indekslerinin ortalaması da, .73'dür. Maddelerin ayırıcılık indeksleri, .26 ile .96 arasında değişmektedir. Maddelerin ayırıcılık indekslerinin ortalaması da .55'dir. Başarı Testinin Alpha Güvenirlilik Katsayısı ise .74'dür.

Madde güçlük indeksi 0.60-0.90 arası, madde ayırt edicilik indeksi 0.20' den büyük olan maddenin tipik iyi bir madde olduğu ifade edilmektedir. Başarı testlerinin güvenilirlik katsayılarının .70 den büyük olması da testin güvenilirlik düzeyinin yeterliliğine işaretir.¹⁶ Yapılan analizin sonuçları, 6. sınıflar için hazırlanan başarı testinin geçerliliğinin ve güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 2'de, 7. sınıflar için geliştirilen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Testleri'nin analiz sonuçlarını gösteren Tablo verilmiş, gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 2. 7. Sınıf Başarı Testi Madde Analizi Tablosu

Madde No	Madde Güçlük İndeksi	Madde Ayırıcılık İndeksi
Madde1	.85	.47
Madde2	.88	.68
Madde3	.65	.35
Madde4	.81	.47
Madde5	.86	.74
Madde6	.71	.44
Madde7	.89	.88
Madde8	.85	.66
Madde9	.64	.50
Madde10	.77	.71
Madde11	.86	.85
Madde12	.70	.56
Madde13	.71	.88
Madde14	.69	.58
Madde15	.74	.76
Madde16	.73	.63

¹⁶ Bkz., Yılmaz, a.g.e., s. 215.; Mehmet Özyürek, *Standartlaştırılmış Bağlı Testler (Modül)*, Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları: 4, Ankara, 1995, s. 51.

Madde17	.79	.91
Madde18	.85	.83
Madde19	.82	.91
Madde20	.82	.74
Madde21	.71	.75
Madde22	.69	.67
Madde23	.85	.87
Madde24	.79	.73
Madde25	.75	.56

Maddelerin Güçlük İndekslerinin Ortalaması:	0.78
Maddelerin Ayırıcılık İndekslerinin Ortalaması:	0.69
Alpha:	0.85

İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen 25 maddelik Başarı Testi'ne ait analiz sonuçlarına gösterir Tablo incelendiğinde, maddelerin güçlük indekslerinin .64 ile .89 arasında, ayırıcılık indekslerinin de, .35 ile .91 arasında değiştiği görülecektir. Maddelerin güçlük indekslerinin ortalaması, .78, ayırıcılık indekslerinin ortalaması da .69'dur. Başarı Testinin Alpha Güvenirlik Katsayısı ise .85'dir.

Madde güçlük indeksi 0.60-0.90 arası, madde ayırt edicilik indeksi de 0.20' den büyük maddenin tipik iyi bir madde olduğu göz önüne alındığında testin geçerliliğinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Alpha güvenilirlik katsayısının da .87 olması testin güvenilirlik düzeyinin yüksekliğine işaretir.

Bütün bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ndeki başarı düzeylerini ölçmeye yönelik hazırlanan başarı testlerinin geçerli ve güvenilir oldukları görülmektedir.

6. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde ve istatistiksel analizlerde SPSS paket programı kullanılmıştır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nde öğrenci başarı düzeyini belirlemek amacıyla uygulanan başarı testinden elde edilen verilerle ve öğrencilerin kişisel özellikleriyle ilgili olarak betimsel istatistik teknikleri kullanılarak, frekans ve yüzde dağılımları v.b. bulgular sunulmuştur.

Araştırmanın bağımlı değişkeni; "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Düzeyi" ile, bağımsız değişken; "Sosyo-ekonomik Düzey" arasında farklılaşma olup olmadığını test etmek için, Bağımsız Örnek-

lemler İçin Tek Faktörlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA)¹⁷ testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda grupların farklılaştığı sonucuna ulaşılmışsa, bu farkın kaynağını bulmak için, grupların ortalama puanları arasında en düşük farkları bile belirleyebilmek için "LSD Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi" kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde 0.5 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

7. Bulgular ve Yorum

7. 1. Öğrencilerin Başarı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, araştırmaya katılan öğrencilerden, araştırmanın bağımlı değişkeni olan başarı durumunu belirlemek amacıyla geliştirilen, başarı testleri yoluyla elde edilen verilere yönelik istatistiksel bilgiler ve dağılımlar yer almaktadır.

Öğrencilerin başarı durumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan 25 maddelik başarı testlerinden alınabilecek en yüksek puan 25'dir.

Öğrencilerin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Başarı Testi'nden almış oldukları puanların betimsel analizi sonucu elde edilen ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Başarı Toplam Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

N	Madde Sayısı	X	S
536	25	18,85	4,413

Tablo 3'e göre, toplam 536 öğrencinin katıldığı, 25'er maddelik başarı testlerinden elde edilen puanların ortalaması, $X = 18,85$, standart sapması da, $S = 4,413$ 'dir. Öğrencilerin başarı düzeyleri ile ilgili bir fikir edinebilmek için ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak¹⁸ zayıf, orta ve yüksek şeklinde üç grup oluşturulmuştur.

Tablo 4'de Öğrencilerin başarı durumlarına göre dağılımları verilecektir.

¹⁷ Varyans analizi testi ile ilgili olarak geniş bilgi için bkz. Kazım Özdamar, *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir, 2002, s. 382.; Uğur Korum, *Sosyal Bilimlerde İstatistik*, Ankara, 1991, s. 243-246.

¹⁸ Grup puanlarının aritmetik ortalamasıyla standart sapmasını ölçüt alarak değerlendirme yapılması ile ilgili olarak bkz., Yılmaz, *a.g.e.*, s. 189.

Tablo 4. Öğrencilerin Başarı Durumlarına Göre Dağılımları

Başarı Durumu (RECODE)	N	X
Zayıf	102	19,0
Orta	361	67,4
Yüksek	73	13,6
Toplam	536	100,0

Tablo'ya göre zayıf grubundaki öğrenci sayısı 102 (%19), orta grubundaki öğrenci sayısı 361 (%67,49), yüksek grubundaki öğrenci sayısı da 73 (%13,6)'dür. Öğrencilerin genel olarak orta başarı düzeyinde oldukları görülmektedir.

Başarı toplam puanları normale yakın bir dağılım sergiledikleri için istatistiksel analizlerde parametrik istatistik testlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Çünkü şartlar uyarıya, parametrik istatistik teknikleri, parametrik olmayan testlere göre daha güçlü kabul edilmektedir.¹⁹ Bu doğrultuda, öğrencilerin başarı düzeyleri değerlendirilirken gruplandırılmış hali değil ortalama puanlar esas alınmıştır.

7. 2. Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 5'de araştırmamıza katılan öğrencilerin sayıları ve bunların okullara göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okullara (SED) Göre Dağılımları

Okullar (SED)	f	%
Çankaya İlköğretim Okulu Üst SED	195	36,4
Talia Yaşar Bakdur İlköğretim Okulu Orta SED	215	40,1
Hamdi Bulgurlu İlköğretim Okulu Alt SED	126	23,5
Toplam	536	100

¹⁹ Bkz., Ural ve Kılıç, *a.g.e.*, s. 58.; Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Baskı, PegemA Yayınları, Ankara, 2005, s. 204, 206.

Tablo'ya göre, araştırmaya, %36,4'ü (195) Çankaya İlköğretim Okulu'ndan, %40,1'i (215) Talia Yaşar Bakdur İlköğretim Okulu'ndan, %23,5'i (126) de Hamdi Bulgurlu İlköğretim Okulu'ndan olmak üzere toplam 536 öğrenci katılmıştır.

Araştırmamızın amaçlarını gerçekleştirmek üzere toplam 536 ilköğretim Okulu öğrencisine ulaşılmıştır. Uygulanan başarı testleri ve ölçeklerin tamamı analize tabi tutulmuştur.

7. 3. Öğrencilerin Başarı Düzeyleri İle Sosyo-ekonomik Düzeyleri (SED) Arasındaki Farklılaşma ²⁰

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre başarı puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 6'da verilmiştir

Tablo 6. Öğrencilerin Başarı Toplam Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	X	S
Çankaya İ.O. Üst SED	195	18,18	4,540
Talia Yaşar Bakdur İ.O. Orta SED	215	19,66	4,622
Hamdi Bulgurlu İ.O. Alt SED	126	18,48	3,579
Toplam	536	18,85	4,413

Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre başarı puanı ortalamalarının; üst sosyo-ekonomik düzey grubunda $X = 18,18$, orta sosyo-ekonomik düzey grubunda $X = 19,66$, alt sosyo-ekonomik düzey grubunda ise $X = 18,48$ şeklinde dağıldığı görülmektedir. Tablo, orta sosyo-ekonomik düzey grubunda olan öğrencilerin başarı puanı ortalamalarının üst ve alt sosyo-ekonomik düzey

²⁰ Sosyo-ekonomik düzey; "içinde yaşanan çevre, gelir düzeyi, ana babanın çocuk yetiştirme yöntemleri, eğitime karşı tutumları ve diğer yapısal özellikleri gibi öğrencinin yaşam görüşlerini etkileyen birtakım değişik boyutları içeren bir değişkendir." Şeklinde tanımlanabilir. (bkz., Z. Fulya Temel ve Ayşe Aksoy, *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s. 83.) Araştırmanın denencesini test edebilmek amacıyla, örneklem olarak özellikle üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil edebilecek ilköğretim okulları seçilmiştir.

grubunda olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Grupların başarı puan ortalamaları arasında gözlenen farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Başarı Toplam Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplararası	245,151	2	122,576	6,422	0,002
Gruplarıçi	10172,996	533	19,086		
Toplam	10418,147	535			

Uygulanan varyans analizi sonucuna göre, öğrencilerin başarı düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır [$F(2-533)=6,422, p<.05$].

Bulgular, öğrencilerin başarı puanlarının, sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Buna göre; öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi başarılarını etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek üzere LSD Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Başarı Puanı Ortalamalarının Sosyo-ekonomik Düzey Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin LSD Testi Sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	X	1. Üst SED	2. Orta SED	3. Alt SED
Üst SED	18,18		*	
Orta SED	19,66			
Alt SED	18,48		*	

* $p<.05$

LSD Testi sonuçları, öğrencilerin başarı düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzeyleri arasındaki anlamlı farklılaşmanın, orta sosyo-ekonomik düzey ile üst ve alt sosyo-ekonomik düzey arasında gerçekleştiğini göstermektedir. Bulguya göre, orta sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerin başarı düzeyleri, üst ve alt sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerin başarı düzeylerinden önemli oranda yüksektir.

8. Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi başarı düzeylerinin, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığına yönelik denencemiz doğrulanmıştır. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre başarı puan ortalamalarına bakıldığı zaman (Tablo 8.) ailesi orta sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerin hem üst hem de alt sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülecektir. Analiz sonuçlarına göre, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, alt sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerin ortalamaları ($X=18,48$), üst sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilere ($X=18,18$) göre daha yüksektir.

Problem kısmında da tartıştığımız üzere, literatürdeki kuramsal ve uygulamaya dayalı verilere göre, çoğunlukla ailesi genellikle orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin başarı düzeylerinin ailesi alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilere göre daha başarılı olduklarına dair bulgulara rastlanmaktadır. Araştırma bulguları denencemizin bulgularını doğrular niteliktedir.

Ancak araştırmamızda alt sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerin istatistiksel olarak olmasa da matematiksel olarak az farkla üst sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu bulgu kanaatimizce önemlidir ve değerlendirilmesi gereklidir. Problem kısmında da tartışıldığı üzere, araştırma sonuçlarına ve kuramsal görüşlere bakıldığında, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi başarılarının da yüksek olması beklenabilir.

Öte yandan sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe dini tutum düzeyinin düştüğüne yönelik görüşlerin ağırlık kazandığını²¹ ve çocuğun çok küçük yaşlardan itibaren aile içinde dine karşı ilgili ya da ilgisiz olmaya başladığını

²¹ Sosyo-ekonomik düzey ve dini tutum ile ilgili olarak bkz., Mevlüt Kaya, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun, 1998, s. 236.; Talip Atalay, *İlköğretim ve Liselerde Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Diyarbakır Örneği)*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları: 25, İstanbul, 2005, s. 215.; Halis Ayhan v.d., *Din ve Ahlak Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, Dem Yayınları İstanbul, 2004.s. 206-207, 209.; Naci Kula, "Gençlik Döneminde Kimlik ve Din (Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)", *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*, (Ed: Hayati Hökelekli), Dem Yayınları İstanbul, 2006, s. 47.; Birsen Gökçe, *Ortaöğretim Gençliğinin Beklentisi ve Sorunları*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları: 270, Ankara, 1984, s. 73.; *Türk Gençliği 98 Suskun Kitle Büyü- tçe Altında*, Konrad Adenauer Vakfı, Ankara, s. 30, 50, 82.; Nilüfer Voltan Acar, İ. Yıldırım ve T. Ergene, "Bireylerin Dindarlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 12, 1996, ss. 45-56.; Belma Özbaydar, *Din ve Tanrı İnancının Gelişmesi Üzerine Bir Araştırma*, Baha Matbaası, İstanbul, 1970, s. 99.; Erdoğan Fırat, *Din Psikolojisi Açısından Bir Araştırma*, Ankara, 1977.; Mehmet Emin Köktaş, *Türkiye'de Dini Hayat*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1993, s. 214.

²² göz önüne alırsak, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin dini konulara ilgilerinin ve bir ölçüde başarı düzeylerinin düşük olacağı da ileri sürülebilir. Bu durumda, öğrencilerin anne ve babalarının dini tutum düzeylerinin öğrencilerin başarı düzeyleriyle ilişkisinin tespiti önem kazanır. Öğrencilerin ve velilerinin dini tutum düzeyleri ile öğrencilerin ders başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin ders başarılarının, alt düzeyden anlamlı olmasa da matematiksel olarak düşük olması bulgusunu açıklığa kavuşturmada yardımcı olabilir.

Ayrıca; alt sosyo-ekonomik düzeye mensup olan öğrencilerin üst sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrenciler kadar başarılı olmalarına sebep olarak, günümüzde sosyo-ekonomik değerlendirme kriterleri açısından alt düzeye mensup bazı ailelerin evlerinin, gecekondulu olsalar dahi, temiz, düzenli, nispeten konforlu olmaları, ailedeki birey sayısının az olması v.b., öğrencinin çalışma koşullarının iyi olmasına sebep olabilecek çeşitli faktörlerin, üst-orta-alt sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki farkların azalmasına, alt sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrencilerin de en az orta ve üst sosyo-ekonomik düzeye mensup öğrenciler kadar başarılı olmalarına neden olabileceği ileri sürülebilir.

Bundan sonra yapılacak, öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik nitelikleriyle, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi başarı düzeyleri arasındaki ilişkileri konu edinen çalışmalar, araştırmamızın bulgularını açıklamada katkıda bulunacaktır.

²² Ailenin dini tutum ve davranışlarının çocuk üzerindeki etkisine yönelik olarak bkz.; Neda Armaner, A. Zeki Ökmen, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodik Bilgiler*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1960, s. 15.; Saroglou, Vassiliş, "Gençlerin Dinleri ve Kişilikleri: Belçika'da Yapılan Yeni İncelemeler", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Çev: Veysel Uysal, Ayrı Basım, S. 19, 2000, ss. 123-144., s. 127,133.; Kerim Yavuz, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi (7-12 Yaş)*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1983.; Yavuz, *Günümüzde Din Eğitimi*, s. 124-127, 153-154.; Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, s. 106.; Mehmet Bayyigit, *Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa, 1987.; Atalay, a.g.e., s. 143, 226-227, 232, 234, 254.; Kaya, a.g.e., s. 237-238.; Halil İbrahim Kahya, *İlköğretim Okullarında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri ve Öğretimi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1997s. 29.; Yurdagül Konuk, *Okul Öncesi Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1984, s. 23.; Özlem Pehlivan, *Bireyin Dini Tutum ve Davranışlarına Etki Eden Anne-Baba Davranışları ve Diğer Çevre Faktörleri*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2002, s. 1-3, 73-74.

KAYNAKÇA

- Ahmann, J. S. ve Glock, M.D., *Evaluating Pupil Growth, Principles of Tests and Measurements*, Fourth Edition, Allyn and Bacon, Inc. , Boston, 1971.
- Ali Durmuş, Özçelik, *Test Hazırlama Klavuzu*, ÖSYM Yayınları, Ankara, 1989.
- Armaner, Neda ve A. Ökmen, Zeki, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodik Bilgiler*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1960.
- Arseven, Ali, *Alan Araştırma Yöntemi, İlkeler, Teknikler, Örnekler*, Gündüz Eğitim ve Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 2001.
- Atalay, Talip, *İlköğretim ve Liselerde Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Diyarbakır Örneği)*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları: 25, İstanbul, 2005.
- Ayhan, Halis v.d., *Din ve Ahlak Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, Dem Yayınları İstanbul, 2004.
- Bademci, Vahit, *Hedefin Davranışlara Çevrilmesi Davranışlardan Seçmeli Test Maddeleri Yazılması*, Gazi Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 1999.
- Balcı, Ali, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Baskı, PegemA Yayınları, Ankara, 2005.
- Bayyığıt, Mehmet, *Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa, 1987.
- Berber, Şakir, *Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1990.
- Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Emel Matbaacılık, Ankara, 1980.
- Cohen, L, Manion, L. ve Morrison, K., *A Guide to Teaching Practice*, Fourth Edition, Routledge, London and New York, 1998.
- Coşkun, Leyla, *Yatılı, Taşınmalı ve Normal Eğitim Yapılan İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Akademik Başarı, Okula İlişkin Tutum, Algılanan Sosyal Destek ve Davranış-Uyum Sorunları Arasındaki İlişkiler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2004.
- Çağlar, Doğan, *Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirme*, Uludağ Üniversitesi Yayınları: 8, Bursa, 1983.
- Demirci, Cavide, "İlköğretimde Başarı Testi Geliştirmeye Bir Örnek", *Cumhuriyetin 75. Yılında İlköğretim, 1. Ulusal Sempozyumu, 27-28 Kasım Ankara*, Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Yayınları: 1, Ankara, 1998. ss. 255-259.

- Doğan, Nuri ve Tezbaşaran, A. Ata, "Klasik Test Kuramı ve Örtük Özellikler Kuramının Örneklemeler Bağlamında Karşılaştırılması", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 2003, ss. 58-67.
- Dursun, Şemsettin, "Öğrencilerin Matematikte Başarısını Etkileyen Faktörler: Matematik Öğretmenlerinin Görüşleri Bakımından", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 2, 2004, s.s., 217-230.
- Emin Köktaş, Mehmet, *Türkiye'de Dini Hayat*, İşaret Yayınları, İstanbul, 1993.
- Ergün, Mustafa, *Eğitim Sosyolojisi*, www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm, s. 53.
- Fırat, Erdoğan, *Din Psikolojisi Açısından Bir Araştırma*, Ankara, 1977.
- Gordon, Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: O. Akınbay ve D. Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.
- Gökçe, Birsen, *Ortaöğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları: 270, Ankara, 1984.
- Kahya, Halil İbrahim, *İlköğretim Okullarında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri ve Öğretimi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1997.
- Kaya, Mevlüt, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun, 1998.
- Koç, Nizamettin, "Standart Başarı Testlerinin Bir Eğitim Sisteminde Verilen Çeşitli Kararlardaki Yeri ve Önemi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1-2, 1984, ss. 159-172.
- Konuk, Yurdagül, *Okul Öncesi Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1984.
- Kula, Naci, "Gençlik Döneminde Kimlik ve Din (Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)", *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*, (Ed: Hayati Hökekleli), Dem Yayınları İstanbul, 2006.
- Kuzgun, Yıldız, "Zeka ve Yetenekler", *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*, (Ed: Yıldız Kuzgun, Deniz Deryakulu), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Ocak, Gürbüz, "Kültürel Düzeyi Farklı Ailelerden Gelen İlköğretim Okulları Birinci Devre Öğrencilerinin Okuma-Anlama Düzeylerine Yönelik Bir Araştırma", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 2, 1999, ss. 29-43.
- Özbaydar, Belma, *Din ve Tanrı İnancının Gelişmesi Üzerine Bir Araştırma*, Baha Matbaası, İstanbul, 1970.
- Özcanoğlu, Ayşe Beyza, *Orta Öğretimde Okul Spor Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1993.
- Özdamar, Kazım, *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2003.
-, *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir, 2002.
- Uğur Korum, *Sosyal Bilimlerde İstatistik*, Ankara, 1991.

- Özer, Recep, *Öğrenci Başarısı*, Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayınları Yayın No: 7, Rize, 1999.
- Özgülven, İbrahim Ethem, *Psikolojik Testler*, Beşinci Baskı, Pdrem Yayınları, Ankara, 2003.
- Öztürk, Bülent, *Lise Sosyal Bilimler Dersleri Öğretmenlerinin Başarı Testi Hazırlama-daki Yetersizliklerine İlişkin Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1998.
- Özyürek, Mehmet, *Standartlaştırılmış Bağlı Testler (Modül)*, Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları: 4, Ankara, 1995.
- Pehlivan, Özlem, *Bireyin Dini Tutum ve Davranışlarına Etki Eden Anne-Baba Davranışları ve Diğer Çevre Faktörleri*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2002.
- Saroglou, Vassilis, "Gençlerin Dinleri ve Kişilikleri: Belçika'da Yapılan Yeni İncelemeler", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Çev: Veysel Uysal, Ayrı Basım, S. 19, 2000, ss. 123-144.
- Tekin, Halil, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Üçüncü Baskı, Ankara, 1982.
- Temel, Z. Fulya ve Aksoy, Ayşe, *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- Tiryakioğlu Özbacı, Nilüfer Ş., "Okul Başarısızlığı" *Yaşadıkça Eğitim*, S. 47, 1996.
- Turgut, M. Fuat, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Yedinci Baskı, Ankara, 1990.
-, *Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi*, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Araştırma ve Değerlendirme Bürosu, Ankara, 1969.
- Ural, Ayhan ve Kılıç, İbrahim, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, 2005.
- Ural, Mehmet, Erdoğan, Hasan ve Ural, Müfide, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Üçüncü Baskı, Ankara, 1993.
- Voltan Acar, Nilüfer, İ. Yıldırım ve T. Ergene, "Bireylerin Dindarlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 12, 1996, ss. 45-56.
- Yavuz, Kerim, *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi (7-12 Yaş)*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1983.
-, *Günümüzde Din Eğitimi*, Çukurova Üniversitesi Yayınları: 1, Adana, 1998.
- Yılmaz, Hasan, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, 7. Basım, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2004.
- www.golhisar.com/aydinbilgin/tanima.htm, 01 Ocak 2007 Pazartesi.